

ปาฐกถาธรรม

หลักการครองเรือน

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

หลักการครองเรือน

โดย พระเทพญาณมงคล
(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖)
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ ที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๓
เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน เวลา ๘.๐๐ น

เมื่อครั้งที่แล้วๆ มา อาตมภาพได้กล่าวถึง หลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติในการครองตน ครองคน และครองงาน ไปแล้ว วันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึง หลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติใน “การครองเรือน” ต่อไป

เมื่อจะกล่าวถึง หลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติในการครองเรือน ก็จะขอเจริญพรทำความเข้าใจไว้เป็นเบื้องต้นก่อนว่า อาตมภาพจะได้กล่าวถึงข้อปฏิบัติโดยธรรม คือ ข้อปฏิบัติในการครองเรือน ตามหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สมาชิกในครอบครัวดำเนินไปในแนวทางแห่งความเจริญ และสันติสุขอย่างมั่นคงร่วมกัน ไม่เป็นไปในทางเสื่อมหรือเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง กล่าวคือ จะได้กล่าวเฉพาะข้อปฏิบัติโดยธรรมระหว่างคู่ครอง หรือคู่สมรส ให้อยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ตามสมควรแก่ฐานะของครอบครัว ไม่เกี่ยวด้วยข้อปฏิบัติอันเป็นศิลป์ในการครองรักตามอำนาจของตัณหา หรือราคะกิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง

“การครองเรือน” ณ ที่นี้หมายถึง การมีและการดำเนินชีวิตครอบครัว โดยความตกลงใจอยู่กินร่วมกันฉันสามีภรรยา ไม่ว่าจะโดยพฤตินัย และ/หรือ โดยนิตินัยก็ตาม รวมทั้งการมีและการปกครองดูแลบุตร และบริวารในครอบครัว อีกด้วย

วันนี้ อาตมภาพจะได้ยกเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นข้อปฏิบัติที่ดีแก่การครองเรือน ให้เกิดความอบอุ่นและสงบสุขภายในครอบครัว พร้อมด้วยตัวอย่างจากประสบการณ์ และ/หรือ ข้อปฏิบัติโดยธรรมที่ผู้รู้ได้ศึกษา และเสนอแนะไว้อย่างสอดคล้องต้องกับหลักศีลธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอเป็นเครื่องประดับสติปัญญาแก่สาธุชนผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ต่อไป

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสข้อควรปฏิบัติดีต่อกันระหว่างสามี-ภรรยา มีปรากฏในสิงคาลสูตร (ที. ปาฏิ. ๑๑/๒๐๑/๒๐๔) ว่าดังนี้

“ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ ด้วยยกย่องว่าเป็นภรรยา ๑ ด้วยไม่ดูหมิ่น ๑ ด้วยไม่ประพฤตินอกใจ ๑ ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้ ๑ ด้วยให้เครื่องแต่งตัว ๑

ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ คือ จัดการงานดี ๑ สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี ๑ ไม่ประพฤตินอกใจสามี ๑ รักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้ ๑ ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง ๑

ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องหลังนั้น ชื่อว่า อันสามีปกปิดให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้.”

นี้เป็นพระพุทธดำรัสตรัสแก่สิงคาลกคฤหบดีบุตร ในสมัยที่ประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน แล้วเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ ได้เห็นสิงคาลกะกำลังประคองอัญชลีนอบน้อมไหว้ทิศทั้งหลายอยู่ จึงได้ทรงแสดงธรรมว่าด้วยทิศ ๖ อันอริยะสาวกในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เป็นผู้กระทำความป้องกันในทิศทั้ง

หลายเหล่านี้ คือ ปฏิบัติต่อกันด้วยดี ให้เกิดความเกษมสำราญ ให้ไม่มีภัย กล่าวคือ ให้ถึงความอบอุ่น ปลอดภัย และสงบสุข อันเป็นข้อปฏิบัติที่ดีสำหรับการครอง ใจคนและการครองเรือน นั้นเอง

ท่านผู้ฟังพึงทราบว่า ประเพณีการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนในสมัยพุทธกาลตลอดจนถึงสมัยโบราณของไทยเรา มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ สามีทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวทั้งในการประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพ และในการกระทำความคุ้มครองป้องกันภัยแก่ภรรยา และบุตรบริวารในครอบครัวของตน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ตรัสถึงฐานะของสมาชิกภายในครอบครัวว่า สามีเป็นทิศเบื้องหน้า ส่วนภรรยาและบุตรนั้น เป็นทิศเบื้องหลัง ที่สามีจะพึงปกป้องให้มีความเกษมสำราญ และให้ไม่มีภัย โดยบำรุงภรรยาด้วยสถาน ๕ และฝ่ายภรรยาอันสามีบำรุงด้วยสถาน ๕ แล้วก็ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ ด้วยเช่นกัน

สรุปความว่า ทั้งสามีและภรรยาพึงจะต้องปฏิบัติดีต่อกันทั้งสองฝ่าย คือ สามีพึงบำรุงภรรยา ๕ สถาน และภรรยาก็พึงอนุเคราะห์สามี ด้วยการประพฤติปฏิบัติดีต่อสามี ๕ สถาน ด้วยเช่นกัน การดำเนินชีวิตครอบครัวจึงจะราบรื่น อบอุ่น และมีความสงบสุข

สามีอันภรรยาอนุเคราะห์ คือ ปฏิบัติดีแล้ว พึงบำรุงภรรยาด้วยสถาน ๕ คือ

๑) สมฺมานนาย ด้วยการยกย่องว่าเป็นภรรยา สามีที่ดีพึงยกย่องภรรยาทั้งโดยนิตินัย ได้แก่ การยอมรับว่าเป็นภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยการจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมาย และโดยพฤตินัย ได้แก่ การยอมรับและยกย่องให้เกียรติในสังคมว่าเป็นภรรยา เช่น การนำภรรยาเข้าสู่สังคม ให้เกียรติ/ยกย่องภรรยา ตามโอกาสอันสมควร

การแสดงการยอมรับ การให้เกียรติ และยกย่องภรรยา ทั้งโดยนิตินัยและโดยพฤตินัยตามสมควรแก่โอกาส เช่นนี้ ย่อมเป็นทั้งคุณเครื่องยังความอบอุ่นใจแก่ภรรยา ผู้ตั้งใจอนุเคราะห์และปฏิบัติดีต่อสามี และเป็นทั้งคุณเครื่องช่วยให้ภรรยามีความรักผูกพันต่อสามีด้วยความจงรักภักดีอย่างมั่นคง และทั้งมีผลไปถึงความอบอุ่นใจของบุตร และบริวารในครอบครัวเป็นอย่างดี และประการสำคัญก็คือ เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบของสามีต่อครอบครัว คือ ต่อภรรยาและบุตรอย่างสมฐานะของชายชาตรี อันนับเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี อีกด้วย

เพราะเหตุนี้ในวงสังคมชั้นดีของไทยและนานาชาติ จึงต่างยอมรับ การยอมรับ และ การยกย่องให้เกียรติแก่ภรรยา ว่า เป็นวัฒนธรรมที่ดี ฉะนั้นเมื่อมีการเชิญกันไปร่วมในงานสังคมต่างๆ จึงนิยมเชิญทั้งสามีและภรรยา หากเจ้าภาพเชิญ แต่เฉพาะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยไม่มีเหตุอันสมควรแล้ว ผู้รับเชิญ ก็จะถือว่าไม่ให้เกียรติกันเลยทีเดียว และอีกประการที่สำคัญก็คือว่า

ในระหว่างบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถพอๆ กัน แต่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวต่างกัน หากจะมีการคัดเลือก หรือเลือกตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ให้เข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญระดับผู้นำ หรือผู้บริหารองค์กรที่มีความรับผิดชอบสูง สังคมหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคัดเลือก หรือเลือกตั้ง ย่อมยอมรับ หรือ คัด

เลือกบุคคลผู้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวดี มากกว่าที่จะยอมรับ หรือ คัดเลือกบุคคลผู้ขาดสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นธรรมดา โดยเหตุผลที่ว่า แม้ครอบครัวของตนเอง ซึ่งเป็นเพียงสังคมเล็กๆ ที่อยู่ใกล้ชิดตนเองที่สุด ก็ยังจัดการให้ดี คือ ให้อบอุ่นและสงบสุขไม่ได้ แล้วจะรับผิดชอบต่อองค์กรใหญ่ๆ ที่มีความรับผิดชอบสูงให้ดีได้อย่างไร

ผู้คนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีการติดต่อสื่อสารรับ-ส่งข้อมูลถึงกันอย่างรวดเร็วที่เรียกว่า "ยุคโลกาภิวัตน์" นี้ ค่อนข้างจะรู้จักคุณค่าของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าน้อยลงๆ การรู้จักผิด-ชอบ ชั่ว-ดี การรู้จักมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอกุศลมีน้อยลง และแม้วัฒนธรรมที่ดี อันเป็นที่ยอมรับของนานาชาติที่เจริญแล้วอย่างนี้ ก็ดูไม่ค่อยจะรู้จักกันแล้ว จึงปรากฏข่าวพฤติกรรมที่เรียกว่า "ไข่ทิ้งกะเรี่ยกะราดเหมือนเป็ด" หรือยิ่งซ้ำร้ายไปอีก คือมีข่าวว่า เดี๋ยวนี้เยาวชนของชาติระดับชั้นอุดมศึกษาบางกลุ่มบางสถาบัน มีคตินิยมที่ต่ำลงไป ถึงขั้นที่เรียกว่า "ฟันแล้วทิ้ง" กันแล้ว ซึ่งแสดงถึงอัธยาศัยใจคอที่ไร้ศีลธรรมประจำใจ เป็นคนมักง่าย จิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวจัด เป็นการเพาะนิสัยที่ชอบประพฤติตนลอยตัวอยู่เหนือปัญหา กลายเป็นผู้มีอัธยาศัยที่ชอบหลีกเลี่ยงปัญหาและทอดทิ้งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ซึ่งกำลังมีเพิ่มมากขึ้นทุกทีในสังคมยุคนี้ จนเป็นที่น่าเป็นห่วงอนาคตของชาติ ว่า ต่อไปในกาลข้างหน้า แม้ในระยะอันใกล้นี้ก็เถอะ ประเทศชาติของเราจะมีคนในชาติที่มีคุณธรรม คือ มีศีล มีธรรมประจำใจ มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบจริงๆ ต่อสังคม นับตั้งแต่สังคมย่อย เช่นสังคมครอบครัว จนถึงสังคมใหญ่ คือ ประเทศชาติ สักกี่คน

ควรที่ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว ตลอดถึงผู้นำสังคมทุกระดับจะพึงปฏิบัติตนด้วยดี มีศีล มีธรรม มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและต่อสังคมให้ดี จึงจะสามารถบริหารครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ให้ถึงความร่มเย็นและสันติสุขที่แท้จริงได้ และจึงจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน หรืออนุชนรุ่นหลัง ให้ถือเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ในความเป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว ของสังคม และประเทศชาติสืบต่อไปได้

๒) อวิมานยาย ด้วยความไม่ดูหมิ่นภรรยา เมื่อตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน อยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยาแล้ว สามีไม่พึงปฏิบัติต่อภรรยาด้วยอาการ และ วาจาอันเป็นการดูหมิ่นดูแคลนภรรยา ทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง เช่น ชอบตำหนิติเตียนอย่างไม่ไว้หน้า หรือดุด่าภรรยาด้วยกิริยา วาจา ก้าวร้าว หยาบคาย ไร้มารยาทอย่างรุนแรง หรืออย่างสาดเสียเทเสีย อันยังความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ภรรยา ให้ไม่มีกำลังใจที่จะประพฤติดีต่อตัวสามี ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ให้สิ้นความจงรักภักดี และถึงความแตกร้าวได้ง่าย

สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยา ด้วยความเมตตากรุณาธรรม คือ ปรารถนาที่จะให้ภรรยาอยู่ดีมีสุข และให้พ้นทุกข์ กล่าวคือ พึงปฏิบัติต่อภรรยาด้วยความรักความเมตตา เห็นอกเห็นใจกัน มีปัญหาข้องใจ ขัดเคืองใจ หรือไม่ถูกอกถูกใจกันอย่างไร ก็พูดจาทำความเข้าใจกันด้วยดี แนะนำกันด้วยอุบายวิธีที่ดี ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจกัน พึงให้รู้จักยกย่องให้เกียรติภรรยาในโอกาสอันสมควร ไม่เอาแต่ใจตนเองเป็นใหญ่ ให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้มาก ก็จะสามารถผูกใจภรรยาให้มีความจงรัก

ภักดีต่อตนหนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น อันจะยังความอบอุ่น และความสงบสุขให้บังเกิดมีแก่ทั้งตนเองและครอบครัว ได้มาก

๓) อนติจริยาย ด้วยความไม่ประพฤตินอกใจ สามีไม่พึงประพฤตินอกใจภรรยา สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยาด้วยความเห็นอกเห็นใจ คือรู้จัก "เอาใจเขามาใส่ใจเรา" ว่า ของใครๆ ก็รัก ของใครๆ ก็หวงแหน สามีย่อมชอบใจที่ภรรยามีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อตน ไม่นอกใจตน ฉันใด ภรรยาก็มีหัวใจ มีเลือดมีเนื้อหัวใจเหมือนสามี นั่นแหละ คือ ย่อมชอบใจที่สามีจะมีความซื่อสัตย์ต่อตน ไม่นอกใจตน ฉันนั้น เหมือนกัน ความประพฤตินอกใจภรรยา ย่อมเป็นเหตุแห่งความแตกร้าวภายในครอบครัว ถึงความแตกแยก อันทำให้สมาชิกในครอบครัว คือ ทั้งภรรยาและบุตร ขาดความอบอุ่น และขาดความสงบสุข

เพราะฉะนั้น ทั้งสามีและภรรยาจึงไม่พึงประพฤตินอกใจกัน พึงมีความสันโดษในคู่ครองของตนด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะความประพฤตินอกใจกันนอกจากจะเป็นเหตุแห่งการวิวาท ทะเลาะเบาะแว้ง ขั้นรุนแรงถึงเลือดตกยางออก หรือถึงชีวิตเพราะพิษรักแรงหึงแล้ว ยังเป็นอัปมงคล คือ เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นเหตุให้เสียทรัพย์ ให้เสียสุขภาพ และเสี่ยงต่อโรคติดต่อร้ายแรงหลายชนิด เช่น โรคเอดส์ กามโรค วัณโรค และ/หรือ โรคจากการติดเชื้อไวรัสต่างๆ เป็นต้น ได้ง่าย และแม้หน้าที่กิจการงานก็ไม่เจริญ และไม่มั่นคงเท่าที่ควรอีกด้วย และยิ่งถ้าเป็นผู้มักมากในกามคุณ หมกมุ่นอยู่แต่ในกิเลสกาม ไม่มีความสำรวมในกาม เพียงไร ผู้เช่นนั้นย่อมจะหาความสันติสุขที่แท้จริงในชีวิตไม่ได้ เพียงนั้น และเมื่อแตกกายทำลายขันธ์ คือ ตายไปในขณะที่จิตใจยังติดอยู่ในกามคุณเช่นนั้น จิตใจย่อมเศร้าหมองด้วยกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันจะเป็นชนกกรรมนำไปสู่ทุคติ หรือ อบายภูมิ คือ ให้ไปเกิดในที่ไม่ดี ที่ไม่เจริญ เช่น ไปเกิดในภพภูมิของเปรต สัตว์นรก หรือสัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น ได้ง่าย สมดังพระพุทธภาษิต (ม. มู. ๑๒/๙๒/๖๔) ว่า

จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา

แปลความว่า เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นที่หวังได้

๔) อิสฺสริยโวสฺสคฺเคน ด้วยมอบความเป็นใหญ่ในครอบครัวให้ ณ ที่นี้หมายถึงมอบความไว้วางใจให้ดูแลรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน การเงิน และทรัพย์สินของครอบครัว และให้ปกครองดูแลบุตรบริวารในครอบครัว เป็นต้น อีกด้วย ดังนี้ ย่อมยังภรรยาให้มีความภูมิใจ และความตั้งใจอนุเคราะห์ คือ ปฏิบัติดีต่อสามีด้วยความจงรักภักดียิ่งขึ้นเป็นธรรมดา

ยุคนี้สมัยนี้ สามี-ภรรยา ต่างช่วยกันทำมาหารายได้ และสามี-ภรรยาบางคู่ใช้เงินคนละกระเป๋า อย่างนี้เป็นการไม่ไว้วางใจกัน และจะไม่มีเครื่องผูกพันกันในทางจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ดังเช่นที่คู่สามีภรรยาที่รวมเป็นสินสมรสด้วยกัน แล้วจึงแบ่งสรรงบประมาณรายจ่ายภายในครอบครัวและเก็บออมทรัพย์ให้เหมาะ

สมกับรายได้โดยส่วนรวมร่วมกัน สามี-ภรรยาประเภทแยกกระเป๋าเงินกัน เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งเกิดขึ้น จึงมักจะแตกแยกกันได้ง่าย

อนึ่งกล่าวมาถึงตอนนี้ อาจจะมีผู้ฟังอยากจะคัดค้านว่า ก็ถ้าภรรยาเป็นแบบ “แม่กะเฌอก้นรั่ว” คือ ชอบใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักประหยัด หรือว่า ติดอบายมุข เช่น ชอบเล่นการพนัน ถ้าสามีมอบความเป็นใหญ่ให้ดูแลรับผิดชอบเรื่องการเงินการทอง หรือทรัพย์สมบัติของครอบครัว จะมิฉิบหายใหญ่หรือ? ปัญหาข้อนี้ย่อมเป็นจริงอย่างนั้น แต่ ณ ที่นี้ หมายถึงว่า คู่สามีภรรยาจะต้องปฏิบัติดีต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย กล่าวคือ ภรรยาอันสามีบำรุงด้วยดีก็จะต้องปฏิบัติดีต่อสามีด้วยเช่นกัน ดังจะกล่าวต่อไปในข้อที่ภรรยาพึงปฏิบัติดีต่อสามีอย่างไร

๕) อลงฺการานุปฺปทาเนน ด้วยการให้เครื่องแต่งตัว หรือของขวัญที่ดีงามแก่ภรรยาตามสมควรแก่ฐานะ และ โอกาส นี้ก็เป็นเครื่องผูกใจของภรรยาให้ปฏิบัติดีต่อสามีด้วยความจงรักภักดี ส่วนสามีที่ใจคับแคบหรือแล้งน้ำใจต่อภรรยา ก็ยากที่ภรรยาจะมีความภูมิใจในสามี และจะมีกำลังใจในการปฏิบัติดีต่อสามีด้วยความเต็มใจ และด้วยความจงรักภักดีได้

ภรรยาอันสามีบำรุงด้วยสถาน ๕ แล้ว พึงอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ คือ

๑) สุสํวิหิตกมฺมนฺตา จัดการงานดี

๒) สุสงฺคหิตปริชนา สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี

๓) อนติจารินี ไม่ประพฤตินอกใจสามี

๔) สมภตญฺจ อนุรกฺขติ ทกฺขา รักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้

๕) อนลสา สพฺพกิจฺเจสุ ขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง

เฉพาะข้อแรก จัดการงานดี ข้อ ๔) รักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้ และข้อ ๕) ขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้านในกิจการงานทั้งปวง เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นไปด้วยกัน คือ ภรรยาพึงจัดกิจการงานภายในครอบครัวให้สะอาดเรียบร้อย ด้วยความขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้าน มีการตื่นก่อน นอนทีหลังสามี เป็นต้น อนึ่งเมื่อสามีมอบความเป็นใหญ่ ในความเป็นแม่บ้านแม่เรือนให้ ซึ่งอาจรวมถึงการไว้วางใจให้ดูแลการเงินที่ทำมาหาได้และทรัพย์สินของครอบครัว ดังนี้แล้ว ภรรยาก็พึงรู้จักรักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้ไว้ด้วยดี คือ ต้องรู้จักประหยัดและอดออม รู้จักจัดงบประมาณรายจ่ายให้พอเหมาะกับรายได้หรือฐานะของครอบครัว ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก และก็ไม่ให้แร้นแค้นนัก ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเกินตัวเกินฐานะ แบบ “แม่กะเฌอก้นรั่ว” ไม่เกลือกกลั้วอยู่กับอบายมุข อันเป็นปากทางแห่งความฉิบหาย ภรรยาที่ปฏิบัติดีต่อสามีเช่นนี้ย่อมยังชีวิตครอบครัวให้ถึงความเจริญ มีความอบอุ่น และสงบสุข ได้ดี

ภรรยาที่เกลือกกลั้วอยู่กับอบายมุข เช่น ติดดูการละเล่นจนติดเป็นแม่ยก หรือติดการพนัน พอสามีไปทำงาน ภรรยาก็เอาแต่จับวงเล่นไพ่ เกียจคร้านในกิจการงาน ไม่สนใจการบ้านการเรือน ไม่ดูแลบุตรและบริวารให้ดี ย่อมเป็นที่หนักใจของสามี เป็นเหตุให้สามีไม่ไว้วางใจ และเป็นบ่อเกิดแห่งความแตกร้าว ขาดความสงบสุข และอาจกระทบกระเทือนถึงสถานะของครอบครัว ให้เสื่อมทรุดลงได้โดยง่าย

ชีวิตของคนยุคปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยโบราณมาก กล่าวคือ สามีภรรยาต้องช่วยกันทำมาหาเลี้ยงชีพมากยิ่งขึ้น สตรีก็เรียกร้องต้องการสิทธิเท่าเทียมกันกับบุรุษ ในการประกอบการงานในอาชีพ สตรีจึงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และทำงานเช่นเดียวกันกับบุรุษ แต่ต้องแบกภาระหนักกว่าบุรุษ ในเรื่องของการตั้งครรภ์ ประคับประคองครรภ์ คลอดบุตร และเลี้ยงดูบุตรในวัยเด็ก ยิ่งกว่าบุรุษ และยิ่งถ้าสามีขาดการเห็นอกเห็นใจภรรยา ไม่รับผิดชอบช่วยกันดูแลกิจการบ้านเรือนเข้าอีกด้วย ภรรยาจึงย่อมจะตกที่นั่งต้องรับภาระหนักกว่าสามี ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตใจเสื่อมโทรม เลยพลอยเป็นเหตุให้สามีเบื่อหน่าย และอาจประพฤตินอกใจภรรยาเพราะความเห็นแก่ตัวไปเลยก็มี ปัญหาเช่นนี้ เป็นเหตุให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและไม่มีความสงบสุข และอาจเป็นเหตุให้ถึงความแตกแยก ให้ฝ่ายภรรยาและบุตรต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อนได้

กรณีที่ภรรยาและสามีต้องช่วยกันทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็สามารถปรับพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่กล่าวมาแล้วนั้น ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว ให้สามารถดำเนินไปด้วยความราบรื่น อบอุ่น และสงบสุขได้ กล่าวคือ สามีและภรรยาควรปรึกษาหารือแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกิจการภายในครอบครัวให้เหมาะสม และช่วยกันกระทำกิจการงานภายในครอบครัวให้เรียบร้อย ด้วยความขยันขันแข็ง ด้วยความสามัคคีปรองดอง และด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน ก็จะยังชีวิตภายในครอบครัวให้เกิดความอบอุ่น ความสามัคคีปรองดอง และสงบสุขในครอบครัว ได้ดี

อนึ่ง แม้ในกรณีที่สามีเป็นผู้ออกไปทำงานอาชีพข้างนอกฝ่ายเดียว เมื่อกลับเข้าบ้าน หรือในวันหยุดสุดสัปดาห์ หากผู้เป็นสามีจะมีน้ำใจช่วยเหลือภรรยาทำกิจการบ้านเรือน ด้วยความเมตตากรุณาธรรมต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจในภรรยาที่ต้องทำงานหนักจุกจิกหลายอย่างแทบตลอดทั้งวัน ก็จะยิ่งเพิ่มความอบอุ่นและความผูกพันซึ่งกันและกัน ให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้นไปอีก และยังเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร ให้มีคตินิยมที่ดี คือ ให้รู้จักมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมโดยส่วนรวม อันจะยังความเจริญและสันติสุขให้เกิดขึ้นภายในสังคมครอบครัวต่อไป ดีกว่าการนั่งงอมืองอเท้า คอยแต่รับการปรนนิบัติวัฏฐากจากภรรยาแต่ถ่ายเดียวมากมายนัก

อีกประการ ๑ คือ ภรรยาพึงสงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาข้อขัดแย้งกับคนข้างเคียงของสามี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อ-แม่ ญาติ และแม้เพื่อนสนิทของสามี ก็ให้พยายามรักษาน้ำใจท่าน อนุเคราะห์ท่านเหล่านั้นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาส ภรรยาบางคนมีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวจัด และ/หรือ มากด้วยมานะทิฏฐิ เอาแต่ใจตัวจนเกิดปัญหาระหว่าง “แม่ผัวกับลูกสะใภ้” คนที่หนักใจ ยุ่ง

ยากใจ หรือเป็นทุกข์ใจ ก็คือสามีนั่นเอง ปัญหาเหล่านี้ย่อมบั่นทอนความสงบสุขภายในครอบครัวเป็นอย่างมาก ภรรยาที่ดีจึงพึงทำใจให้กว้างด้วยความเมตตากรุณาธรรม และปฏิบัติต่อคนข้างเคียงสามีให้ดี ครอบครัวจึงจะถึงความสงบสุขได้

อีกประการ ๑ ที่สำคัญ คือ ไม่ประพฤตินอกใจสามี ว่าที่จริงก็ต้องประพฤติปฏิบัติดีต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ทั้งสามีและภรรยานั่นแหละ พึงมีความสันโดษ และมีความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตน มีความสำรวมในกาม ไม่ประพฤตินอกใจซึ่งกันและกัน ก็จักยังความภูมิใจ ความอบอุ่นใจ และความสงบสุขแก่ครอบครัวเป็นอย่างมาก และยังเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน ให้นับถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างในการครองเรือนที่ดีมีสันติสุขต่อๆ ไป

กล่าวโดยสรุป หลักธรรม คือ ข้อปฏิบัติในการครองเรือนที่ดี คือที่จะให้ราบรื่น ถึงความเจริญ ความอบอุ่น และสงบสุขได้ ก็คือ ทั้งสามีและภรรยาพึงปฏิบัติดีต่อกันทั้งสองฝ่าย ด้วยเมตตากรุณาธรรม มีความเห็นอกเห็นใจกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทั้งสองฝ่ายพึงไม่ประพฤตินอกใจซึ่งกันและกัน ฝ่ายสามี (อันภรรยาอนุเคราะห์ปฏิบัติด้วยดีแล้ว) พึงทำนุบำรุงภรรยาด้วยสถาน ๕ ได้แก่ ด้วยการยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา ด้วยการไม่ดูหมิ่น ด้วยการมอบความเป็นใหญ่ให้ และด้วยให้เครื่องแต่งตัว เป็นต้น ส่วนภรรยา (อันสามีบำรุงดีแล้ว) ก็พึงอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ ได้แก่ จัดการงานดี สงเคราะห์คนข้างเคียงสามีดี รักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้ และขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้านในกิจการงานทั้งปวง เป็นต้น ดังนี้แล้ว เป็นอันมั่นใจได้ว่า การครองเรือน หรือการดำเนินชีวิตครอบครัวจะเป็นไปด้วยความราบรื่น อบอุ่น และสงบสุขแน่นอน

ก่อนยุติปาฐกถาธรรมนี้ อาตมภาพขอเชิญชวนสาธุชนพุทธบริษัททุกท่านผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ให้เข้ารับการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำได้ปฏิบัติ และ สอนศิษยานุศิษย์ให้ปฏิบัติ ตามรอยบาทพระพุทธองค์ รุ่นที่ ๔๐ ระหว่างวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ดังที่เคยปฏิบัติมาทุกปี เฉพาะตั้งแต่วันที่ ๑-๗ ธันวาคม จะเป็นการเจริญจิตตภาวนา ในโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี เพื่อถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวามหาราช พระภิกษุ/สามเณร ให้อยู่กลด และฉันภัตตาหารมื้อเดียว สุภาพสตรีให้บวชศีลจาริณี ถือศีล ๘ แต่งชุดขาวไม่ต้องปลงผม ส่วนคฤหัสถ์ชาย หรืออุบาสก ก็ให้ถือศีล ๘ แต่งชุดขาวด้วยเช่นกัน จะอยู่ตลอด หรือ ไม่ตลอดระยะเวลาการอบรมก็ได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอบรม ผู้สนใจติดต่อขอสมัครเข้ารับการอบรมได้ที่ประชาสัมพันธ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม หมายเลขโทร. (๐๓๒) ๒๔๕-๒๑๑-๑๓ ต่อ ๒๒๐ หรือทางจดหมายส่งถึง เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึงวันเปิดการอบรม

สุดท้ายนี้ ขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร.